

Regeringens proposition

1979/80:19

om ändring i religionsfrihetslagen (1951:680);

beslutad den 13 september 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

1979 års allmänna kyrkomöte har för sin del antagit ett lagförslag som innebär att möjlighet öppnas för utländsk medborgare, bosatt utanför Sverige, att tillhöra svenska kyrkan.

I propositionen föreslås att riksdagen antar lagförslaget.

**Förslag till
Lag om ändring i religionsfrihetslagen (1951:680)**

Härigenom föreskrivs att 6 § religionsfrihetslagen (1951:680) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Endast svensk medborgare eller här i riket bosatt utlänning må vara medlem av svenska kyrkan.

*Regeringen eller myndighet som
regeringen bestämmer må dock med-
giva att även annan person antages
som medlem.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammansträde
1979-09-13

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Sven Romanus

Proposition om ändring i religionsfrihetslagen (1951:680)

Enligt 6 § religionsfrihetslagen (1951:680) får bara svenska medborgare eller här i landet bosatta utlänningar vara medlemmar av svenska kyrkan. I anledning av en motion, nr 62, till 1975 års allmänna kyrkomöte beslöt kyrkomötet att till utredningsnämnd uppdra att utreda frågan om rätt för utländska medborgare bosatta utanför Sverige att tillhöra svenska kyrkan och till nästkommande kyrkomöte lägga fram det förslag som utredningen kunde föranleda.

I betänkande den 8 september 1976 föreslog utredningsnämnden att kyrkomötet skulle hos regeringen hemställa att reglerna om medlemskap i svenska kyrkan ändras så att medlemskap efter särskild prövning kan medges också utomlands bosatta utländska medborgare. 1979 års allmänna kyrkomöte har med bifall till utredningsnämndens betänkande i skrivelse till regeringen anmält att kyrkomötet för sin del har antagit en av kyrkolagsutskottet föreslagen ändring i 6 § religionsfrihetslagen (KLU 1979:2, kskr 1979:2). Kyrkomötets skrivelse och kyrkolagsutskottets betänkande bör bifogas protokollet som *bilaga 1*. Utredningsnämndens betänkande bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

Den av kyrkomötet antagna ändringen i 6 § religionsfrihetslagen innebär att också andra än svenska medborgare eller här i landet bosatta utlänningar efter särskild prövning kan antas som medlemmar i svenska kyrkan. Prövningen skall ankomma på regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. I fråga om motiveringen till den föreslagna ändringen hänvisas i första hand till utredningsnämndens betänkande.

Utredningsnämnden anför att gällande bestämmelser om svenskt medborgarskap eller bosättning i Sverige som villkor för medlemskap synes lämpliga såsom en huvudregel, eftersom svenska kyrkan inte generellt torde kunna ta

på sig ett längre gående ansvar i sin verksamhet utom landets gränser. Enligt utredningsnämnden ger dock en undantagslös regel i ett mindre antal fall ett otillfredsställande resultat. Det är främst följande tre situationer som utredningsnämnden har pekat på.

En kvinna som i samband med giftermål utomlands har erhållit makens nationalitet och därvid har fått avstå från sitt svenska medborgarskap, kan känna ett starkt behov av bibehållen anknytning till svenska kyrkan. En invandrare till Sverige som har vänt åter till sitt hemland eller utvandrat vidare till ett tredje land kan under sin tid i Sverige ha fått en särskild anknytning till svensk kyrkogemenskap. En utländsk medborgare kan på annat sätt ha kommit i nära kontakt med svenska kyrkans verksamhet utomlands, kanske som medlem i en svensk utlandsförsamling.

Enligt utredningsnämndens mening är det önskvärt att man genom en dispensmöjlighet öppnar en utväg att lösa sådana individuella problem som här har angetts. Utredningsnämnden framhåller att en sådan dispensmöjlighet inte bör vara bunden vid formella krav på viss tids vistelse i Sverige, dop i svenska kyrkans ordning eller liknande.

Utredningsnämnden anför beträffande prövningen av ansökningar om medlemskap i svenska kyrkan att denna torde bära anförtrons chefsmyndigheten, dvs. Uppsala domkapitel, i fråga om de sju utlandsförsamlingarna och styrelsen för svenska kyrkan i utlandet i andra fall.

För egen del kan jag ansluta mig till dessa överväganden och föreslår, efter samråd med chefen för kommundepartementet, att den aktuella lagändringen genomförs. Tilläggas bör dock att styrelsen för svenska kyrkan i utlandet inte torde vara att anse som en myndighet. Till styrelsen kan därför inte överlämnas att pröva ansökningar om medlemskap i svenska kyrkan med stöd av den av kyrkomötet föreslagna bestämmelsen. Denna uppgift bör i stället i samtliga fall anförtrons åt domkapitlet i Uppsala.

I övergångsbestämmelsen till den av kyrkomötet antagna lagändringen har det överlåtits åt regeringen att bestämma när lagen skall träda i kraft. Jag kommer därför att föreslå regeringen att i en särskild förordning besluta om ikraftträdande av lagen. En lämplig tidpunkt härför anser jag vara den 1 januari 1980.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta det av kyrkomötet antagna lagförslaget.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga 1

KYRKOMÖTETS SKRIVELSE

nr 2

1979-02-09

REGERINGEN

Kyrkolagsutskottets betänkande 1979:2 med anledning av 1975 års kyrkomötes utredningsnämnds betänkande om rätt för utomlands bosatt utländsk medborgare att tillhöra svenska kyrkan.

Med överlämnande av nämnda betänkande får jag anmäla att kyrkomötet den 8 februari 1979 har bifallit vad utskottet hemställt.

OLOF SUNDBY

/Bengt Törnell

Kyrkolagsutskottets betänkande

1979:2

med anledning av 1975 års kyrkomötes utredningsnämnds betänkande om rätt för utomlands bosatt utländsk medborgare att tillhöra svenska kyrkan

1975 års kyrkomöte beslöt i anledning av en väckt motion, nr 62 av *Karl-Erik Johansson* i Visby *m. fl.*, att till utredningsnämnd, utsedd enligt 14 § kyrkomötesförordningen, uppdraga att utreda frågan om rätt för utländsk medborgare, bosatt utanför Sverige, att tillhöra svenska kyrkan samt att till nästkommande kyrkomöte framlägga av utredningen föranledda förslag.

Utredningsnämnden hemställde i betänkande, dagtecknat den 8 september 1976,

1. att kyrkomötet i skrivelse till regeringen hemställer om sådan ändring av 6 § religionsfrihetslagen, att medlemskap i svenska kyrkan efter särskild prövning kan medges även utomlands bosatt utländsk medborgare;

2. att kyrkomötet i skrivelse till regeringen hemställer, att styrelsen för svenska kyrkan i utlandet erhåller uppdrag att utreda och framlägga förslag om frivillig registrering hos styrelsen av sådana utomlands bosatta medlemmar av svenska kyrkan, som inte tillhör någon av de särskilda utlandsförsamlingarna.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till utredningsnämndens betänkande.

Utskottet

Utskottet delar utredningsnämndens uppfattning att nuvarande lydelse av 6 § religionsfrihetslagen är en lämplig huvudregel men att en dispensmöjlighet för sådana fall som utredningsnämnden påvisat är önskvärd. Enligt utskottets mening är det lämpligt att kyrkomötet för sin del antager förslag till ny lydelse av 6 § religionsfrihetslagen, eftersom regeringen då vid bifall till framställningen kan föranstalta om lagändring utan att behöva avvakta nytt kyrkomöte.

Även i fråga om önskvärheten av ett frivilligt registreringsförfarande beträffande utomlands bosatta medlemmar av svenska kyrkan delar utskottet utredningsnämndens uppfattning.

Utskottet hemställer därför

att kyrkomötet, med bifall till utredningsnämndens betänkande

1. i skrivelse till regeringen anmäler, att kyrkomötet för sin del antagit den i *bilaga* till detta betänkande föreslagna nya lydelsen av 6 § religionsfrihetslagen,

2. i skrivelse till regeringen hemställer, att styrelsen för svenska kyrkan i utlandet erhåller uppdrag att utreda och framlägga förslag om frivillig registrering hos styrelsen av sådana utomlands bosatta medlemmar av svenska kyrkan, som inte tillhör någon av de särskilda utlandsförsamlingarna.

Stockholm den 1 februari 1979

På kyrkolagsutskottets vägnar
SIGVARD BÄLTER

I detta ärendes slutbehandling inom utskottet har deltagit: Sigvard Bälter, Carl Strandberg, Olof Ericsson, biskop Helge Brattgård, Karl-Erik Johansson i Visby, biskop Sven Lindegård, Christina Odenberg, Bertil Ericsson, Iwan Eskel, Ruth Henriksson, Eskil Jinnegård, Gunnar Johansson, Alvar Lundqvist och Anders Svärd.

**Förslag till
Lag om ändring i religionsfrihetslagen (1951:680)**

Härigenom föreskrivs att 6 § religionsfrihetslagen (1951:680) skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse

Endast svensk medborgare eller här i riket bosatt utlänning må vara medlem av svenska kyrkan.

Föreslagen lydelse

Endast svensk medborgare eller här i riket bosatt utlänning må vara medlem av svenska kyrkan.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer må dock medgiva att även annan person antages som medlem.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1975 år kyrkomötes utredningsnämnds betänkande

Utredningsnämndens betänkande med anledning av väckt motion om rätt för utomlands bosatt utländsk medborgare att tillhöra svenska kyrkan

I en vid 1975 års kyrkomöte väckt motion, nr 62 av herr *Johansson, m. fl.*, föreslogs att kyrkomötet i skrivelse till regeringen måtte anhänga om sådan ändring av religionsfrihetslagens 6 §, att utanför Sveriges gränser bosatt utländsk medborgare, som blivit döpt och/eller konfirmerad i svenska kyrkans ordning, fick möjlighet att tillhöra svenska kyrkan, förslagsvis därigenom att han efter ansökan upptogs till medlem i svensk utlandsförsamling, och att detta skulle gälla även för sådan utländsk medborgare, som, oaktat han blivit döpt och/eller konfirmerad i annan ordning, tidigare varit bosatt i Sverige och därvid haft medlemskap i svenska kyrkan under en tid av minst tre år.

Motionen hänvisades till kyrkolagsutskottet, som föreslog att kyrkomötet måtte till utredningsnämnd, utsedd enligt 14 § kyrkomötesförordningen, uppdraga att utreda frågan om rätt för utländsk medborgare, som var bosatt utanför Sverige, att tillhöra svenska kyrkan samt till nästkommande kyrkomöte framlägga av utredningen föranledda förslag. Utskottets hemställan bifölls av kyrkomötet.

Gällande rätt och nuvarande organisation

Medlemskap i kyrkan

Reglerna om medlemskap i svenska kyrkan återfinns i 6–12 §§ religionsfrihetslagen (1951:680). Enligt 6 § religionsfrihetslagen må endast svensk medborgare eller här i riket bosatt utlänning vara medlem av svenska kyrkan. Inträde sker, enligt närmare regler i 7–10 §§, vid födelsen eller vid förvärv av svenskt medborgarskap eller också genom anmälan eller ansökan. Inträde efter ansökan avgöres av pastor i den församling där sökanden är kyrkobokförd. Visar sökanden, att han är döpt i svenska kyrkans ordning eller att han tillhör annat evangeliskt-lutherskt trossamfund, skall han upptagas i kyrkan. Detsamma skall gälla om sökanden erhållit den undervisning i kyrkans lära, som med hänsyn till hans ålder och övriga omständigheter bör fordras, och inför pastor avger muntlig försäkran att ansökningen är grundad på allvarliga religiösa skäl. Formuleringen torde innebära, att det åligger pastor att pröva vilken undervisning som bör fordras men däremot icke uppriktigheten i den muntliga försäkringen. Utträde ur svenska kyrkan sker genom anmälan, som skall göras personligen eller ock enskilt i egenhändigt

undertecknad, av två personer bevitnad handling. På grund av behörighetsvillkoret i 6 § förlorar utländsk medborgare, som utflyttar ur riket, automatiskt sitt medlemskap i svenska kyrkan. Detsamma gäller utomlands bosatt svensk medborgare, som förlorar sitt svenska medborgarskap.

Församlingstillhörighet

Regler om de territoriella församlingarna i riket återfinns främst i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse. Begreppet "medlem av församling" användes inte i denna lag, som i stället talar om församling med visst antal invånare (5 och 8 §§), anger att rösträtt tillkommer "envar inom församlingen kyrkobokförd person, som är medlem i svenska kyrkan och som uppnått aderton års ålder senast på valdagen" och att besvärsrätt tillkommer "envar, som är kyrkoskriven inom församlingen, ävensom var och en, vilken, utan att vara kyrkoskriven inom församlingen, har att till denna enligt taxering till kommunal inkomstskatt utgöra församlingsskatt" (89 §). Att församlingsstyrelselagen sålunda – i motsats till kommunal- och landstingslagarna – undviker att arbeta med något medlemsbegrepp är ganska lättförklarligt. Medlem av borgerlig kommun är den som har besvärsrätt. Sådan rätt tillkommer i församling inte bara medlemmar av svenska kyrkan utan även personer, som utträtt ur denna men betalar (reducerad) kyrkoskatt, och skattskyldiga juridiska personer, som ju inte kan vara medlemmar i kyrkan.

Inom Sverige är medlemskap i svenska kyrkan enligt församlingsstyrelselagen och folkbokföringsförfattningarna förenat med tillhörighet till viss församling, inom vilken medlemmen är skriven och regelmässigt har rösträtt och möjligheter att delta i församlingens verksamhet. Flyttning från en församling till en annan är en folkbokföringsfråga och inverkar inte i något avseende på tillhörigheten till svenska kyrkan. För den som utflyttar ur riket ligger saken något annorlunda till. En svensk medborgare kvarstår visserligen, om han inte vidtar särskilda åtgärder, som medlem i svenska kyrkan, men eftersom han avföres ur den löpande folkbokföringen försvinner möjligheterna att dokumentera sådana kyrkliga förrättningar som dop, konfirmation och vigsel, och det är icke ens möjligt för den tidigare hemförsamlingen att konstatera, om den utflyttade utträtt ur kyrkan eller avlidit. Beträffande barn, som fötts av svenska föräldrar utomlands och vid födseln blivit medlem i kyrkan, kan t. o. m. vederbörandes existens vara omöjlig att dokumentera.

Kyrkans verksamhet i utlandet

Svenska kyrkans verksamhet utom riket kan såväl historiskt som funktionellt sägas innefatta tre skilda grenar. Den första är missionsverksamheten och hjälpverksamheten, som ligger utanför det område som utredningsupp-

draget avser. Den andra är den verksamhet bland utomlands bosatta svenskar, som fått uttryck i särskilda församlingsbildningar med av regeringen (Kungl. Maj:t) godkända kyrkoordningar. Den tredje innefattar den kyrkliga verksamhet bland sjömännen, som efter hand alltmera utvidgats även till andra – tillfälligtvis eller mera stadigvarande – utomlands befintliga landsmän. Denna utveckling har nyligen bekräftats genom den ändring i stadgarna för svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, som givit denna namnet styrelsen för svenska kyrkan i utlandet.

Svenska kyrkans utlandsförsamlingar med egna, av regeringen (Kungl. Maj:t) fastställda kyrkoordningar är till antalet sju: Berlin, Buenos Aires, Helsingfors, Köpenhamn, London, Oslo och Paris. Dessa kyrkoordningar, som alla är äldre än religionsfrihetslagen, använder i motsats till församlingstyrelselagen genomgående begreppet medlem av församling. I samband med religionsfrihetslagens promulgation utfärdades ett cirkulär till de sju församlingarna, vari Kungl. Maj:t erinrade om att 6 § religionsfrihetslagen icke innefattade någon ändring av vad kyrkoordningarna innehöll om medlemskap i församlingarna. Cirkuläret torde innefatta den tolkningen att medlemskap i församlingarna kan föreligga utan hinder av att någon icke är medlem i svenska kyrkan. Samtliga kyrkoordningar tillåter nämligen – med mindre variationer i ordvalet – personer utan svenskt medborgarskap att vara medlemmar i församlingen.

Den verksamhet som sorterar under svenska kyrkan i utlandet är betydligt rörligare och mera flexibel än de sju utlandsförsamlingarnas. Vid 1975 års kyrkomöte framlades av dåvarande sjömansvårdsstyrelsen en utredning, som bl. a. resulterade i den ovan anmärkta stadgeändringen. I utredningen betonades starkt vikten av att verksamheten anpassades efter behovens växlingar.

Bland utredningens förslag kan nämnas att även verksamheten inom utlandsförsamlingarna borde föras under styrelsen för svenska kyrkan i utlandet samt att en regional organisation för att täcka större områden borde utbyggas. Kyrkomötet biträdde utredningens förslag, som emellertid i dessa avseenden ännu ej föranlett någon regeringens åtgärd.

Avslutningsvis bör anmärkas, att det bland svenskarna i Schweiz bedrivs en kyrklig verksamhet, som inte regleras i någon fastställd kyrkoordning. Anknytningen till svenska kyrkan får sitt uttryck i att vissa kyrkofondsbidrag utgår samt att enligt de interna stadgarna ärkebiskopen och hans utrikesadjunkt är ordförande respektive vice ordförande i det regionala kyrkoråd, som svarar för verksamheten. För rösträtt vid kyrkostämma kräves "svensk anknytning". Enligt förslag till nya stadgar bibehålles möjligheten att som medlem upptaga utländsk medborgare, som fyller för svenska medborgare angivna behörighetskrav (bosättning inom regionen, luthersk trosbekännelse och myndig ålder). Medlemskapsfrågan skall enligt förslaget prövas av kyrkorådet i respektive församling.

Inhämtade uppgifter

Utredningsnämnden har ansett det väsentligt för sitt uppdrag att försöka få belyst vilken praktisk betydelse reglerna om medlemskap för utländsk medborgare i de svenska utlandsförsamlingarna haft. Utredningsnämnden har därför till kyrkoherdarna i de sju utlandsförsamlingarna per brev ställt följande frågor:

1. Hur många medlemmar av församlingen saknar svenskt medborgarskap?

2. Ungefär hur många inträdesansökningar per år från sådana personer har förekommit under den tid Ni kan överblicka (ange tidsperioden)?

3. Vilka kategorier av personer är det som huvudsakligen begärt inträde utan att vara svenska medborgare?

4. Har det förekommit att ansökan om inträde avslagits? I så fall på vilken grund?

5. Aktualiseras i samband med inträdesansökan om vederbörande är döpt och eventuellt konfirmerad? Har det förekommit att dop ställts som villkor för inträde?

6. Hur församlingen haft några särskilda erfarenheter av intresse för bedömningen av värdet av här diskuterat medlemskap?

Utredningen har vidare via sjömansvårdsstyrelsen ställt följande frågor till sjömanspräster i Melbourne, New York och Rotterdam:

1. I vilken omfattning förekommer verksamhet bland på platsen bosatta personer?

2. I vilken utsträckning förekommer dop och konfirmation? Hur aviseras vederbörande hemförsamling härom?

3. Hur många personer utan svenskt medborgarskap är knutna till verksamheten?

4. Kan det bland sådana personer förmodas föreligga något intresse för någon form av anknytning till svenska kyrkan?

Svar har inkommit från samtliga utlandsförsamlingar. Av svaren framgår, att det till alldeles övervägande del är svenskfödda eller svenskättade personer, som söker sig till församlingsgemenskapen. Från Buenos Aires uppges, att ansökningar främst kommit från personer, som ingått äktenskap med svensk medborgare – församlingsmedlem. Hur många som saknar svenskt medborgarskap kan för flertalet församlingar icke exakt anges, men siffran torde ligga väsentligt högre för Helsingfors, Oslo och Köpenhamn än för de utomnordiska församlingarna. Antalet inträdesansökningar från personer som ej är svenska medborgare är lågt; de högsta siffror som uppges är från Köpenhamn med ca 10 per år och från Helsingfors med omkring 4 per år. Avslag har ytterst sällan förekommit.

Möjligheten att bevilja även utländska medborgare medlemskap bedömes övervägande positivt. Kyrkoherden i Oslo framhåller, att flera av församlingens mest intresserade och aktiva medlemmar har norskt medborgarskap

och att församlingen skulle lida avsevärd förlust på det personliga planet, om icke möjligheten stod öppen för detta slag av medlemskap. Enligt kyrkoherden i Köpenhamn önskar kyrkorådet att familjer som helhet beredes inträde i församlingen i fall där endast ena parten av makarna resp. föräldrarna är svensk medborgare. Kyrkoherden i Paris – där antalet icke-svenska medborgare visserligen uppges vara endast fem – anser möjligheten till sådant medlemskap rent principiellt böra bibehållas. Från församlingen i Berlin framhålles emellertid att en viss återhållsamhet iakttagits, eftersom "utomstående" personer i en viss politisk situation kan bli en belastning för församlingen. Kyrkoherden i London upplyser att endast personer av svenskt ursprung kan erhålla rösträtt vid kyrkostämma, vilket stadgats för att slå vakt om församlingens svenska karaktär.

Svaren från sjömanskyrkorna bekräftar att verksamheten i allt större utsträckning omfattar även på platsen bosatta personer. Verksamheten har en öppen karaktär; särskilt i Melbourne uppfattar sig alla skandinaviska lutheraner som knutna till svenska kyrkan. Dop och konfirmation förekommer några gånger per år. I New York och Rotterdam är det ej sällan fråga om i Sverige kyrkoskrivna personer, och då aviseras hemförsamlingarna i vanlig ordning.

Innebörden av medlemskap i svenska kyrkan

Vad nu upptagits om svenska kyrkans organisation och verksamhet leder till slutsatsen att en eventuell ändring av medlemskapsreglerna skulle få ganska begränsad effekt. Rösträtt och valbarhet inom församlingarna i riket är enligt församlingsstyrelselagen inskränkt till personer, som är medlemmar av svenska kyrkan. Eftersom ett ytterligare villkor är kyrkoskrivning inom församlingen, skulle emellertid en ändrad medlemskapsregel inte ändra situationen för utomlands boende. *Skattskyldigheten* är likaledes knuten till folkbokföringen, och medlemskapet har endast betydelse såtillvida att icke-medlem betalar reducerad kyrkoskatt. Även bland utomlands boende kan givetvis någon form av kyrkoavgift förekomma; en frivillig sådan betalas t. ex. enligt vad utredningsnämnden inhämtat av omkring 200 svenskar i New York till verksamheten där (s. k. understödjande medlemskap).

Tillgång till kyrkliga tjänster av olika slag – dop, konfirmation, vigsel och jordfästning – ävensom till gudstjänstgemenskap är varken inom eller utom riket ovillkorligt knuten till medlemskap i svenska kyrkan. Däremot är det otvivelaktigt så, att svenska kyrkan gentemot sina medlemmar uppfattas ha ett särskilt *ansvar*, en skyldighet att sörja för att sådana möjligheter står till deras förfogande. Detta ansvar markeras inom rikets gränser bl. a. genom kyrkofonden och församlingsorganisationen och samma tanke ligger bakom den verksamhet, som nu sammanfattas under begreppet svenska kyrkan i utlandet. För den som varaktigt bosatt sig utomlands torde emellertid ofta den naturliga utvecklingen vara att växa in i den gemenskap som en kyrka i

det nya hemlandet kan erbjuda, åtminstone om denna har en med svenska kyrkan likartad bekännelse. För svenska kyrkans del finns det i sådana situationer ingen anledning att försöka bibehålla och åtaga sig ansvar för medlemmar, vilket också betonades av den inom sjömansvårdsstyrelsen verkställda utredningen om svenska kyrkan i utlandet. Tvärtom bör en integrering i det nya hemlandets kyrkogemenskap uppmuntras och underlättas.

Motiveringen för det särskilda ansvaret är inte det formella medlemskapet i och för sig utan snarare det förhållandet, att det gäller personer som tillhört svenska kyrkans församlingsgemenskap. Även en icke-medlem, som döpts och konfirmerats inom svenska kyrkan och deltagit i sin församlings gudstjänstliv, kan ha goda skäl för en önskan om fortsatt kontakt. Skälen torde emellertid vara av skiftande slag och kan svårligen fångas av sådana formella kriterier som t. ex. längden av vistelse i Sverige.

Utredningsnämndens förslag

Det nu sagda innebär att bestämmelsen om svenskt medborgarskap eller bosättning i Sverige såsom villkor för medlemskap synes lämplig såsom huvudregel, eftersom svenska kyrkan inte generellt torde kunna påtaga sig ett längre gående ansvar i sin verksamhet utom rikets gränser.

I ett mindre antal fall ger dock en undantagslös regel otillfredsställande resultat. Det är främst tre situationer som belysts i för utredningsnämnden tillgängligt material. En kvinna, som i samband med giftermål utomlands erhållit makens nationalitet och därvid fått avstå från sitt svenska medborgarskap, kan känna ett starkt behov av bibehållen anknytning till svenska kyrkan. En invandrare till Sverige som återvänt till sitt hemland eller utvandrat vidare till ett tredje land kan under sin tid i Sverige ha fått en särskild anknytning till svensk kyrkogemenskap. Och en utländsk medborgare kan på annat sätt ha kommit i nära kontakt med svenska kyrkans verksamhet utomlands, kanske som medlem i svensk utlandsförsamling.

Enligt utredningsnämndens mening är det önskvärt att man genom en dispensmöjlighet öppnar en utväg att lösa sådana individuella problem som här angivits. En sådan dispensmöjlighet bör inte vara bunden vid formella krav på viss tids vistelse i Sverige, dop i svenska kyrkans ordning eller dylikt. Dispensmöjlighet kan införas genom en ändring av 6 § religionsfrihetslagen till förslagsvis följande lydelse:

Endast svensk medborgare eller här i riket bosatt utlänning må vara medlem av svenska kyrkan. *Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer må dock medgiva att även annan person antages som medlem.*

Inom ramen för nuvarande organisation torde prövningen av ansökningar om medlemskap böra anförtros chefsmyndigheten, dvs. Uppsala domkapitel i fråga om de sju utlandsförsamlingarna och styrelsen för svenska kyrkan i utlandet i andra fall.

Såsom ovan anmärkts under rubriken Församlingstillhörighet saknas för många utom riket bosatta medlemmar av svenska kyrkan motsvarighet till församlingsregistreringen. Diplomater och SIDA-personal är registrerade i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm, och de sju utlandsförsamlingarna har egen registrering, men de som saknar egen hemförsamling får svårigheter att dokumentera såväl sitt medlemskap som olika händelser av det slag som registreras i kyrkobokföringen. Särskilt om utlandsverksamheten i enlighet med det förut omnämnda utredningsförslaget görs mera flexibel och permanent lokal registrering därigenom försvåras synes det motiverat att väcka frågan om en frivillig central registrering, förslagsvis hos styrelsen för svenska kyrkan i utlandet. Till ett sådant register kan kyrkliga förrättningar aviseras, giftermål och födslar anmälas. Vid besök på avlägsna orter kan sjömanspräster och andra representanter för svenska kyrkan få uppgift om personer som kan önska kontakter, och kyrkans ansvar för utom riket boende medlemmar kan över huvud taget få ett mera reellt innehåll. Registreringen skulle vara en naturlig utbyggnad av den dispensmöjlighet som utredningsnämnden förordar men kan självfallet också vara av intresse för personer som redan nu är medlemmar av svenska kyrkan men bosatta utrikes utanför de sju utlandsförsamlingarnas verksamhetsområden.

Till skillnad från den i folkbokföringsförfattningarna reglerade församlingsregistreringen skulle ett register av här ifrågasatt slag vara en rent kyrklig angelägenhet, och några ändringar i lag eller förordning torde inte vara erforderliga för tankens genomförande. Både av kostnadsskäl och med hänsyn till det tillstånd som erfordras, om ADB-teknik skulle användas, krävs däremot ett utredningsarbete beträffande ett sådant registers uppbyggnad, som inte kan anses ligga inom ramen för utredningsnämndens uppdrag.

Utredningsnämnden föreslår

1. att kyrkomötet i skrivelse till regeringen hemställer om sådan ändring av 6 § religionsfrihetslagen, att medlemskap i svenska kyrkan efter särskild prövning kan medges även utomlands bosatt utländsk medborgare;
2. att kyrkomötet i skrivelse till regeringen hemställer, att styrelsen för svenska kyrkan i utlandet erhåller uppdrag att utreda och framlägga förslag

om frivillig registrering hos styrelsen av sådana utomlands bosatta medlemmar av svenska kyrkan, som inte tillhör någon av de särskilda utlandsförsamlingarna.

Lund den 8 september 1976

På utredningsnämndens vägnar:

K.-G. LINDELÖW

Vid ärendets slutbehandling inom utredningsnämnden har närvarit: herrar Lindelöw, Strandberg, Ahrén, Carlzon, fru Johansson samt herrar Löfgren och Ytterbrink.